

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Eelőfizetési díj:

Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjajukért kapják.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoknál, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

A hitoktatás középiskoláinkban.

(Hittanáraink figyelmébe.)

Napjainkban nagyon gyakori, mondhatnám megszokott a panasz: századunk hitközönyéről, vallástalanságáról és erkölcselenségéről. Ha itt-ott kissé tulozzák is, nem lehet tagadni, hogy ez általános panasz jogos. Templomaink üresek, hiveink legnagyobb része tagadja, guoyolja vallásunk legszentebb elveit, vagy legjobb esetben teljesen közönyös, ép oly keveset törődve a hit tanáival, mint az erkölcsi szabályok teljesítésével. Ily viszonyok mellett legkevesébe sem csodálkozhatunk, ha egyházunk elvei és jogai népszerűtlenekek, ha az azokért küzdő egyháziak egészen magukra hagyatva a szükkebltség, a vallási türelmetlenség, az ultramontán dölyfös dogmatizmus durva napjait zudítják magukra, épen akkor, midőn hivataluk engedhetetlen, legszentebb kötelmeit teljesítik. Nem csodálkozhatunk, ha sokan, nem érezvén magukban elég erőt és bátorságot az ár ellen uszni, végre is azzal haladnak; ha még a leghivatottabb egyházi körök is találnak okokat, hogy ne lépjenek egész határozottsággal a küzdelem terére, midőn egyházunk jogai forognak kérdésben, nem lévén egy hatalmas falanx, egy tántoríthatlan katolikus közösség, melyre mindig és minden körülmények között bizony számíthatnának.

Ez az állapot tarthatatlan, mely mindennap közelebb visz a végromlásához; s ép azért szívből üdvözlöm az utóbbi idő üdvös mozgalmát, mely a katolikusok fölbresztésén, tömörítésén s egy szilárd katolikus párt megalakításán fáradozik. Meg kell ragadnunk minden megengedett s jogos eszközt, mely hitfeleinket felrázza a letargiából, a ténykedés terére viszi, s szakítva századunk hagyományos szokásával az indifferentizmussal, új életet önt a magyar katolicizmusba.

Talán nem is annyira a társadalom alsó rétegében, a népben van a hiba, mely a körülményekhez képest még mindig elég vallásos, — mint inkább az ügyeket vezető, s állásuknál fogva azokra döntő befolyást gyakorló művelt publikumban, mely a legszükségesebb vallási tételek ismerete

nélkül szükölködve, maga alkotja meg a hit szilárd alapjával nem bíró erkölcsi szabályait, majd az atheizmus és materializmussal kaczerkoldva, majd meg a közömbösség puha vánkosán heverve. Ha ennek okát kutatjuk, bizonytal sokat tulajdoníthatunk: a demoralizált családi élet hanyagságának, nem kis része van benne a korszellemnek, hiszen már gyermekkorunktól annak mételezett levegőjét szívjuk magunkba, de tagadhatatlanul óriási része van vallásnevelési rendszerünknek, középiskolai hitoktatásunknak is.

Az a bizonyos lezsér hanyagság, melylyel évtizedeken át néztük a vallásoktatást, édes keveset törődve a középiskolai hittanokkal, még kevesebbet a tanerökkel, azok eljárásával, tanrendszerével, az eredmény feltülvizsgálásával, a jó példával, vallásos étettel, a vallás gyakorlásával fönn és lenn, tanárok és tanulók részéről megszülte a maga szomorú, hogy ne mondjam kétségbejítő eredményét. S ha látjuk, hogy az ugynevezett műveltebb közönség mily végtelenül járatlan vallásának és egyházának dolgaiban, mily bámulásig buta hitünk még legegyszerűbb tételeinek ismeretében is, csak egyháztörténetünk legpikánsabb részleteit ismeri, s azokat is protestáns feltalalásból, ne vessünk másra senkire, csak önmagunkra. E végtelen tudatlanság és ismerethiány tény, melyet a tapasztalás naponta igazol. Már pedig a mit nem ismertünk, azt nem kívánjuk, nem ohajtjuk, arra nem törekszünk, azt nem gyakoroljuk, azért nem lelkesülünk sehol, még vallási téren sem. Nem ismerjük pedig vallásunkat, mert nem tanultuk, vagy nem jól tanultuk. Ez tehát a pont, mely leginkább igényli egész figyelmünket.

Azon szerencsés helyzetben vagyok, hogy előttam fekszik Magyarország összes középiskolájának tanrendszere, s biztosíthatom a t. olvasót, hogy még a legjátszibb képzelet sem alkothat magának tarkább képet, mint a minőt ezekből a 124 katolikus és állami gymnasium illetve reáliskola hitoktatási tanrendszere mutat. Míg a közotatástügyi magas miniszterium a legrészletesebben meghatározza a latin és görög nyelv, a természetrajz és számtan, a szabadkézi rajz, szépirás és torna tanítási módját, a tankönyveket, az írásbeli

dolgozatok idejét, alakját s nemritkán tartalmát is, szigoruan ellenőriztetni rendeleti kivételét, a tanerők képességét és eljárását; addig az ezeknél szászor fontosabb, az ember egész életére kiható, a társadalom és nemzet jövőjét oly közelről érdeklő vallásoktatás szabad mező: itt taníthat mindenki a mit akar, s a hogy akarja, a mint épen felfogása vagy szélye magával hozza. A mit mondtam, tényekkel bizonyítom. Van Magyarországnak a vallás és közoktatástügyi m. kir. minister 1891 évi hivatalos jelentése szerint 183 középiskolája. Ezekből a tárgyat első sorban nem érintő felekezeti iskolákat leütve, marad 124 kath. és állami középiskola.

E 124 közül vannak középiskolák, a hol az első osztályban kis kátét, — a hol közép kátét, — nagy kátét, — a közép kátének csak kisebb-nagyobb részét, — a nagy kátének csak egy részét, közép kátét és ó szövetséget, — közép káté részét és ó szövetséget, — ó és új szövetséget stb; egyszerűval a káték és bibliák legesodátatosabb vegyítékét 10—12 féle alakban tanulják és tanítják. Ha nem komplikáltabb, semmivel sem összhangzóbb a második, harmadik s negyedik osztály tanterve.

S most kérdelem: mindegy-e az eredményre, minő tárgyat, minő könyv szerint, minő terjedelemben, minő sorrendben tanítok? Közömbös-e főleg ily kényes természetű, egész bel- és küléletünket oly közelről érdeklő tárgynál, hol és hogyan kezdem a tanítást, mily ismereteket boesátok előre, hogyan csoportosítom az ismereteket, s mily mértékben segítem elő vagy akadályozom azok megmaradását? Ugy hiszem legkevésbé sem!

Ugy hiszem, éppen itt van legnagyobb tere a paedagógianak; épen e tárgynál, melynek nemcsak az észre, de a szívre s kedélyre is elhatározólag kell hatni, nagyon sok függ attól, miként és mivel kezdem a tanítást, hogyan kedveltetem azt meg növendékeimmel, miként csoportosítom a szárazabb s elvontabb részletet a könnyen gör dülő elbeszéléssel, miként vezetem az ész ismeretről ismeretre, s miként gondoskodom azok megmaradásáról: egy szóval itt nagyon sok, talán minden a rendszertől függ. Mig egy jó rendszer óriásilag könnyíti a hitoktató terhes munkáját, addig egy rossz rendszer azt megbéuitja, eredményében tönkre teszi. Ugy hiszem nem tévedek, ha azt állítom, hogy a vallás iránti tudatlanság, s az ebből folyó közöny egyik főforrását épen a vallásoktatás rendszertelenségében bírja s ennek tulajdonítható, hogy azok, kik a középiskola nyolcz osztályán át a vallást talán szép sikerrel tanulták, abból pár év mulva mit sem tudnak.

Ezek után önkénytelenül is az a kérdés merül fel, hogyan tanítsuk tehát a hittant? A kormány, midőn a középiskolák tantervéről szól, a vallásoktatást igen helyesen egészen a vallásfelekezeti főhatóságoknak engedi át, s az általuk megállapított tanterv szerint kívánja előadatni.

A magas püspöki kar, tudomásom szerint, ily tantervet középiskoláink részére még nem adott ki. Olvastam ugyan itt-ott hivatkozást a püspöki kar ilyforma rendeletére de minden kutatásom mellett sem voltam szerencsés azt megtalálhatni, sőt a legszakavatottabb tanfőriak sem ismerik, miből azt kell következtetnem: hogy e hivatkozás, talán tévesen, a püspöki karnak az elemi iskolákról szóló hason-tárgyu rendeletére történik.

De ha volna is a püspöki karnak ily rendelete, azt az ellenkező gyakorlat már rég hatályon kívül helyezte. A gyakorlat, melyet a közelmúlt években látunk, a tapogatózás és vajadás képét mutatja, s a régiebb gyakorlatból átmenetet jelez egy egészen új, mind theologiai, mind paedagogiai szempontból azt mondhatnám — sokkal szerencsésebb rendszerbe. A régi tanterv, mely status-gymnasiumainknál majdnem kizárólag, a szorosabban vett magyarországi középiskoláknak pedig egy kis részénél, még ma is gyakorlatban van, abból áll: hogy az első osztályban a középkátét, a másodikban szertartástant, a harmadikban a biblia ó szövetségi részét, a negyedikben pedig új szövetséget tanítanak. E rendszer czélszerűtlenségét belátva, a magyarországi középiskolák tulnyomó része azon különféleképen igyekezett segíteni.

Ha e tapasztalatokon nyugvó különféle újításokat vizsgálva szemmel végig nézzük, könnyű látni, az egészen jogosult, theologiai s paedagogiai szempontból egyedül helyes rendszert, melyet egy pár igen tekintélyes középiskola már életbe is léptetett, a többinek pedig vágyódása elérni törekszik; mely szerint a középiskolák első osztályában ó szövetség, a másodikban új szövetség, a harmadikban az egész középkáté, a negyedikben szertartástant tanítandó.

A két rendszer összehasonlítása a legjobban tájékoz. Tudjuk, hogy a káté összes tételei egyetlen alapul a szentírást bírják, azok nagyobb része érthetetlen a szentírás nélkül míg a szentírást ismerve a legnagyobb rész önkényt folyik. Mennyire félszeg tehát előbb kátét taníttatni, s azután bibliát. A gymnasium illetőleg reáliskola első osztályába 8—9 éves növendékeket kapunk. A ki ismeri ezek tehetségét, a középkáté száraz, dogmatikus tételeit, annak terjedelmét, az előtt jogos lesz a hittanárok általános panasza: hogy ezt a kátét lehetetlen elvégezni, a növendékek még nem értik, kin tanárnak, tanítványnak, s a következmény, az hogy a könyvnek fele kinarad, a gyermekek pedig elvesztik minden kedvüket a hittantól; nem egyszer hallottam a gyermekektől, hogy légnehezebb a hittan. Igy nem fogják megszeretni! Sok helyen ugy igyekeztek segíteni, hogy a káté első harmadát vették föl csak, a többi maradt második és harmadik osztályra. Ez véleményem szerint szintén nem helyes, mert ily második s harmadik osztályra káté és biblia jön együtt, a mi nemcsak igen terjedelmes, hanem a figyelmet is igen zavarja s szét-

forgácsolja, midőn a világ teremtésénél a bibliából, s ugyanakkor az egyház és ismerveiről kell tanitanom a kátéből. Az eredmény az lenne, hogy egyiket sem fogják tudni.

Sokkal egyszerűbb az első osztályban bibliát tanítani. Ezt a gyermek érti s kedvvel tanulja, könnyen át lehet venni az ó-szövetséget, alapul szolgál a későbbi tanulmányhoz, s megbecsülhetlen paedagogiai szempontból, mert a gyermek figyelni és elbeszélni tanul.

A második osztályban tanítják a szertartást. Erről is azt kell mondanom, a mit a kátéről. Semmivel sem könnyebb mint az, s már természeténél fogva fejlettebb, gondolkodáshoz szokott elméket kíván. Terjedelme szintén túlhaladja a növendékek tehetségét. Mindenüve inkább való, mint a második osztályba. Ugy hiszem, hogy a tények leginkább igazolják állításomat; már pedig tény, hogy középiskoláink háromnegyed részében, nem a második, hanem a negyedik osztályban tanítják e tárgyat, s ez igen helyes változtatás tapasztalaton nyugszik.

Legnevelésesebb, ha ilyen komoly dolognál nevetni is szabad, a harmadik és negyedik osztály tananyaga. Mintán már elkinozták a két első osztályban a gyermekeket azzal a komoly kátével és szertartással, elkezdik mesélni a növekedő ifjaknak a bibliát. A harmadikban egy egész évig az ó-szövetséget, a negyedikben az utat. Akáresak előbb a tornyot s felső emeletet építették volna, s most megtézik a fundamentummal. A gyermek e két első év alatt hozzá szokott a kemény tanuláshoz, ha bukni nem akart, szükséges volt; most meg nem kell többé tanulni, hiszen ha egyszer elmondta a tanár, nincs olyan 13—14 éves ifju, ki azt utánna el ne tudná mondani. Míg az anyag az alsó osztályokban tulságosan nagy, itt mesésen csekély. Ismertem tanárt, ki mintán már háromszor elismételtette az ó-szövetséget, azt kérdé: most mit csináljak? S mi ennek a borzasztó paedagogiai következménye?

A harmadik és negyedik osztályban semmit sem kell tanulni, s mégis mindenki jeles; két év alatt teljesen megszokja ezt az angyali állapotot, s mikor fölmege az ötödikbe s a tanár magyarázni kezdi a meglehetősen nehéz egélytant, a növendékek nem értik, borzasztó uehéz és terhes, ellenszeny támad tárgy és tanár ellen, s midőn a tanár unszólni kénytelen, s a szép jegyek helyett közepesek járnak, a hittan gyűlöltté változik, melyen, bár nehezen, át kell esni. S ez így megy minden következő osztályon át, nem képes ezt megváltoztatni, még a legrokonszenvesebb tanár, még a legérdekesebb magyarázás sem. A növendékek átusznak a felsőbb osztályok hittanján, s mint bizonyos állat, megrázzák magukat az érettségi vacsora után, s meg sem látszik, hogy hittant tanultak. Ime itt az alsó négy osztály rendszertelenségének következménye. De nem is lehet másként, az alaptól függ az épület ereje és tartóssága, ha az nem jó, romba dül az egész

mű. Ez indította a középiskolák legnagyobb részét arra, hogy a bibliát második és harmadik, vagy első és második osztályra tegyék.

Az új rendszerrel, mely szerint az első két osztály bibliát, a harmadik kátét, s a negyedik szertartást tanul, mind elenyésznek a nehézségek, meg van könnyítve a tanárok és tanulók állapota, minden osztályban ellehet végezni az anyagot könnyen és tökéletesen. S a negyedik osztály végén bizonynyal többet fog tudni az ily növendék minden egyes tárgyból, munkához lesz szokva, meg lesz a jó, a biztos alap, mert a harmadik s negyedik osztályban megértették azt, mit első és második osztályos meg nem érthet, s további okos vezetés mellett szép reményekre jogosít.

E rendszer mellett ajánlhatnám első és második osztályra a Bossányi József által átdolgozott Businger-féle „Bibliai történeteket.” E könyv, melyet ő Szentsége, és 20 különféle érsek és püspök approbált, szerény tudomásom szerint eddig a legterjedelmesebb, gyönyörű illusztrációi, szép, izlésteljes nyomása nagyon alkalmassá teszik. Bár ezt nem éri föl, nem volna kifogásom a Röder-féle biblia ellen sem, de minden irgalom nélkül azonnal törölném a Schmid-Czuczor-féle tankönyvet. A harmadik osztályban az egri közép-kátét, a negyedikben Németh vagy Terklau Dornis szertartás tanát venném. A felsőbb osztályok beosztása igen jó, csak tankönyv nélkül szükölködünk. Itt egy jobb könyv hiányában föltétlenül a Wappler-féle tankönyvre szavaznék.

A fönn leirt tények nem egy távolról szemlélő ideái, magam tapasztaltam azokat, s úgy hiszem mindenki, ki e tárggyal foglalkozott. Megbeszéltem e dolgot okostheologusokkal, tapasztalt paedagogusokkal, s mindnyájok helyesléseivel talált. Magam már e rendszer szerint tanítok, s ezt látom Magyarország egy néhány igen tekintélyes iskolájában. Továbbá Magyarhon legfőbb iskolájában érvényesült azon eljárás: hogy az első osztályban a kátét nem bírják elvégezni, tehát csak a 12 ágazatot tanítják, a bibliát egyhangulag a második és harmadik osztályra teszik, hogy a szertartást majdnem mindenütt negyedikben tanítják; úgy hiszem elég világosan mutatja, hogy a régi rendszer tarthatatlan, s elég érthetően jelzi az utat az új rendszerhez. Statusunk gymnasiumaiban majdnem kizárólag a régi rendszer divik, az ügy nem kis kárára. Bátor vagyok az ügyet Statusunk figyelmébe ajánlani, elég komoly s következményeire elég kényes arra, hogy megérdemelje figyelmünket.

A beállott új iskolaévben alkalmuk lesz a hittanár uraknak e tárgyat jól megfigyelni, s hiszem, hogy mindnyájuk be fogják látni a reform szükségességét és könnyűségét mert nem lévén akadályozó rendelet, azt a hittanárok is osztályonkénti ujtás mellett négy év alatt könnyen keresztülvihetik. Az ügy szent, s következményeiben nagy bőderejtű, s minden bizonnyal helyet foglal a nagy munkában, mely ma-

gyar katolikusainkat új életre akarja hívni. Ha e nagy műhez csak egy porszemet is hoztam jelen soraimmal, nyugodtan teszem le tollamat, nem végeztem bazonatlan munkát.

Dr. Bilinszky Lajos.

Krisán.

Történelmi karcolatok : **Kovács Gyárfástól.**
III.

Hóra alatt, mint „capitanu mare“ (főkapitány) alatt állott „vice-capitanu“ (alkapitány) ezimel Klosskán kívül Krisán is. Erről is röviden megemlékszem, annát inkább, mert Krisán vicecapitanu volt az, ki 1784 évi november 2-án Zarándmegye Kuretyi községében a forradalmat proklamálta.

„George Crisanu alsófehérmegyei kerpenyesi kincstári jobbágy volt. Tüzes vértü, szigorú, büszke és hajlíthatlan természetű. 52 éves férfi. Valódi neve: Giurgiu Marcu és Zarándmegye Vaka községéből — vagyis Körös (Crisu) vidékéről származva, ezért a havasiak Crisanu (Körösi) névvel ruházták fel. Fiatal korában a Gyulai Ferencz-ről nevezett ezredben katonáskodott.“ („Revoluțiunea lui Horia“ serisa de Nic. Densusianu 142 l.)

S talán épen a katonai erős fegyelem fejleszté ki benne azt a nyers természetet és tulzigort, mely a zarándmegyei nemesség szomorú történetéből annyira ismeretes s különösön kapitánya vérengzéseiben annyira érvényesült: mert daczára katonai fegyelmzettisége és szigorának, ezt alattvalóival szemben vagy nem akarta, vagy nem tudta érvényesíteni. Innen ezeknek féktelen dühe, mely kiválóan a kristyori, brádi, körösbányai, nagyhalmágyi stb. magyarság véreben igyekezett szomját kioltani. — Egyébiránt Hórához nagy a hasonlósága ruházat és alakban.

Hogy ezen lázadó vezérnek és hordáinak is *nem nemzeti és a határőrökkel egyenlő jogok kivívása, hanem csak rablás és gyilkosság s a magyarság vallásának elnyomása volt céljuk*: ezekre vonatkozólag elegendők a következő adatok:

Nem volt kímélete még a szenthelyeknek sem. Mint Benkő írja: „nem kedvezvén még a szent helyeknek is, mindenütt — ezeken az elészámolt helyeken a templomokat, sekrestyéket, kriptákat felbontották, az oltárok és uri asztalok szentségeit elragadták, nevezetesen Körösbányán a kath. anyaszentegyházhoz tartozó templomot kirabolván és criptáját feldulván, a holt testeket is megfosztották.“

Nemesebb emberi érzület nem volt tulajdonságuk. Egyik alantás Totor Josif Ribiczei Antal özvegyén, hogy halála kínosabb legyen, egy botot vert keresztül. — Szabadsághős ilyeneket nem enged meg. (Ugyan Benkőnél).

Még a gyámoltalan ártaillanságot sem kíméltek. Pld. Kerekes Abel szerint Nemes János birtokos gyermekeinek legyilkolásában következőleg működött az állati düh: „Mihet Ursz a nagyobbik fiúcskát meglövé, a birtelen esélet, de meleg sebbel felszökvén, a belit, mely kiomlott vala, kezdte visszanyomni, miközben egy másik gyilkos ugy lötte

meg, hogy mindjárt atyja testére esett. A kisebbik fiu pedig eleget könyörgött, hogy ne öljék meg, arra kötelezvén magát, hogy az aláhok örökös szolgája leend, de nem kedveztek annak a kis ártatlannak, hanem édes atyja mellett megölték, daczára, hogy őszinte naivsággal azzal is igyekezett kien-gesztelni a dühös oláhokat, hogy bornyuikat őrizni fogja, csak meg ne öljék“.

Nem volt szent előttök a legdrágább kincs a vallás és lelkiismeret szabadsága sem. A magyarokat hittagadás és a schizmára való áttérésre kényszerítettek. Például Nemes Imre ribitzei birtokos Rachel és Agnes leányai is esakis vallásuk elhagyásával menthették meg életüket. S mily véric sértő módon kényszerítették erre a vákai oláh pap által!

„Ezen kérdés tétetett fel nekik: utalod-e, elveted-e val-lásodat? Ha elveted, pökdösd le. Melyre a leányok féltökben mondták: „utáljuk“ és a földre pökdöstek. Azután Rachel Ravekanak, Agnest Rafilának keresztelte. Majd pedig arczu-akat kétfelől, s homlokukat s kezök hátát faolajjal megkenté. Utoljára a nyakán levő patrafirt vízbe mártván, azzal meg-érintette“ stb. (Közbeszéd tárgyát képezi most is Brád vi-dékén).

Kérdem, ezek olyan eselekedetek-e, melyeket egy sza-badsághős — milyentül Crisánt felei tekintik — alattvalói ré-széről megtűrhet? S nem inkább nemzetiségi és vallásügyi dühöngések, mint létkétdelmek valának Crisán mozgalmi Za-ránd és vidékén?!

Azonban további részletekbe — mennyiben csak Krisán csapatainak működései szellemét akartam eme példákkal illusz-trálni, nem boesátkozom, hanem általán megjegyzem, hogy nek is népei izgatására „az Isten és a császár akaratjára“ való hivatkozás volt esábszere és bizonyító ereje.

E „*császári akarat*“ valósággal József császártól nyilvá nittatott-e vagy nem? e kérdés fejtegetésébe nehéz lenne bo-esátkoznom, hanem ehelyett Densusianunak, ki maga is má-sok után ír, fentebb emlegetett műve 111-ik lapjáról ide for-dítom a következőket:

„A kihallgatás alkalmával, melyet Horia 1784 tavaszán a császártól nyert — miután előtárta a havasiak siralmas sorsát, az örmény haszonbérllökkel szemben kérte a császárt, szaba-dítaná fel a románokat a magyarok jobbágsága alól és egy-ntal felhozta, hogy ha a császár ezt nem tenné, akkor köny-nyen megtörténhetik, hogy a románok felkelvén saját vesze-delmeztesükkel is megkeresik és kivívják szabadságukat. Ezen szavakra azt mondta volna Hórának: *Tegyűtek!* (Chut ihr das!)

Bár a császár e szavait semmi positiv bizonyító adattal bebizonyítani nem lehet, de történelmi valóság: a lázadó oláh vezéreknek a „császár“ akaratjára való állandó hivat-kozásuk.

Maga Krisán is, midőn a kuretyi templomnál kihirdeti a forradalmat,* e „császári akaratra“ hivatkozik, biztatva népet, hogy „ragadjon fegyvert, kövesse őt, öljön meg min-den nemet és magyart, ne féljen semmitől, mert pa r a n e s a van a császártól minden magyar leületésére és vagyona el-pusztítására.“ (Nevezett könyv 161. l.)

Mik ezután bekövetkeztek, azt leírni még a toll is sir. „De azért Hunyadmegyének a magyarhoni országgyűllésre

*] 1784. nov. 2-án.

1790-ben szent Iván hava 2-án tett felterjesztéséből idéztünk néhány sort: Az oláh lázadás — (a felirat szavai) — Őreg apáinkat kikeresett mesterséges halállal megölte, apró csees szopó gyermekeinket vasvillára hányta, míg ezer lyukakra keresztül szurdalva meghaltak; Őreg asszonyainkat oly csufos halállal ölte meg sok helyeken, hogy a tisztelet leirni nem engedi, és a mely fertelmes eselekedeteket nemcsak leirni nem lehet, de csak mikor eszünkbe jut is, az utálatossággal egybekötött borzalom egészen elfog. Jobb forma és ifjabb asszonyainkat, ártatlan szűz leányainkat, minekutánna megfertőztették és az oláh vallásra feleskették, feleségül vették. Valóban ily iszonyu dolgokat tettek, miket a historiákban nem lehet olvasni, hogy pogány vagy tatár — Béla idejében is tett volna; nevezetesen: midőn a zürzavarban némely leányokat megsértettek, s látván, hogy azok sebesek levén, feleségeitől nem vehetik, fajtalan indulatjokat rajtok kitöltvén, elevenen temették el. Reá mentek templomainkra és azokban képeinket, oltárainkat egybevagdalták, az oltári szentséget a földre hányták, lábaikkal tapodták; mindkét religion levő poharakat, belé gazolva megfertőztették, ezt mondván: ez a magyarok urvacsorája; a kriptákat felszaggatták, a koporsókat egyberontották, a holtsteket egybe vadgalták, és a holtaknak sem lehetett a magok hamvában nyugodni.“ (Az erd. ref. anyaszentegyház 1865 évi Névkönyve. 63. l. Elekes Károly.)

Ezekben adtam elé röviden a mult századi oláh lázadásnak nem annyira történelmi egész ciklusát, mint inkább a vezérek és egyes szomorú események bemutatásában feltárni igyekeztem azon szellemet, mely tekintetbe véve a lázadás irányadó főmomentumait: nem létjogi küzdelme volt az oláhoknak, mint inkább egy zabolátlan felbujtogatott néptömegnek a magyarság élet — vagyon — és vallási közbiztonsága ellen elkövetett merénylete.

A történelem e mozgalmakban is feltűntette e közmondás igazságát: parva scintilla magnum saepe excitavit incendium. — Azért minden ilyszertü mozgalomnak már a csirájánál sem szabad helyének lenni a lassu huzavonás és tétlen halogatásnak, hanem a tüzet mindjárt felpattanó szikrájában el kell oltani és fojtani.

Legyenek azért jelen soraim is intő szövatok mindazok részére, kik a baza polgárainak élet, vagyon és vallástügyi biztonságáról providenciáliter hivatvák gondoskodni.

Egy afrikai hittérítő levele.

Menyhárt László, jézustársasági atya, ki csak pár év előtt ment ki Délafrika belsejébe, Zambezi vidékére hittérítőnek, írta Kalocsára ezt az érdekes levelet, mely így hangzik:

Az én tulajdonképeni munkám most az, hogy köröskörül, távol és közel a szent hitet hirdessem. Most tértem haza egy ilyen kilencznapi utról. Az idő kedvezett, mert most a hideg téli időszakban vagyunk s így a gyalogolás nem oly terhes. Éjjelenként többnyire kűnn háltam a szabadban. Dideregtem a hidegtől, pedig jól voltam betakarva s azon fölül egy fehér lepedőt kétszeresen teritettem magamra. Ugyan hány fok hideg lehetett? Nevetni fog P. Rektor, ha kimondom, hogy + 16—18° C. meleg volt, mikor leginkább éreztem a hideget. Itt nagyon érzékeny az ember a hideg iránt. Most délféle a hőmérő alig száll 30° fokon fölül s ezt a meleget itt alig érezzük.

Ezen utazásom alkalmával benn a rengetegben 7 helyen, népes községekben hirdettem a sz. hitet. Korán reggel összegyűjtöttem a népet már t. i. a kiket rábírhattam, a falu közepén felállítottam az oltárt s néhány bevezető szó után megkezdém a szent misét. Két tanítványom imádkozott és énekelt a szent misénél. Én evangelium után szent beszédet vagy oktatást tartottam. Látható hallgatóságom néha kedves volt, de annál többen hallgattak láttatlanban, a szalmakerítés, a kunyhókban, a bokrok alatt voltak legfigyelmesebb hallgatóim. Ezek vagy nem mertek, vagy nem akartak nyilván megjelenni a szent misénél. Elképzelheti örömet és lelkesedésemet, midőn itt a vadonban, a sátán országában hirdethettem az igaz Istent és Jézus Krisztus szent nevét. Beszéltem lelkem egész bevétel, a mennyire csak erőm engedte. Szerettem volna, hogy elhangozzék kiáltásom a nyugati tengerekig és hogy megértsenek az észak és dél legtávolabb vidékein lakó szerencsének is. Van Isten; a ki előtt megjelentünk egykor mindnyájan! A jövőt tekintsük tehát, ne a jelent, mely elmulik. Nincs itt maradandó lakásunk! Jézus Krisztus mindnyájunkért meghalt, feketéért és fehéréért, csak Jézus nevében és csak Jézus által van üdvösség! Ime a szent kereszt! Így halt meg az istenember érte-tek! Bámulva meresztették a szerencsének a szent keresztre szemüket. Egyszerre talán sok is volt nekik mindezt hallani Sok helyen legelőször láttak sz. misét, vagy, a mint ők mondják, „misét enni“ (kudia missa); csak most először hallották Jézus szent nevét.

Ily kiránduláson az egész nap utazással vagy a szerencsénekkel való társalgással telik el. Egész nap igen jó kedvűnek kell lenni, sőt tréfázódní is kell, mert a komoly ember elől a szerencsének mindjárt elszökik. Az étkezés kétszer napjában történik s igen egyszerű. Egy pépne mü étel: nezima, azaz a ezirők lisztje forró vízben főzve hozzá valami zöldség vagy ha jól megy: csirkepaprikás.

Közélünkben a háboruk lecsöndesültek, a nép nyugodt. Continhó portugál vezér, a ki a szomszédságunkban levő Makanga-t akarta megtámadni s megbüntetni, visszahivatott. A kiyeledés a tengerpart felé azonban még nem biztos; többnyire kis hadi gőzösök ezirkálnak lent Zambezin. A Rurre törzs lent Manicaban még most sem nyugszik. Elfogta a portugál szövetségést Manoel Antonio fejedelmet s Continhótól egy löpor-felrobbantás következtében elvett három ágyut. Természetesen most azt gondolják szegények, hogy minden a kezökben van. A portugálok minden oldalról támadást intéztek most ellenök. Sajátságos, hogy itt a belső vidékeken nyugodtabban vagyunk, mint kűnn, a tengerpart felé. Boroma, 1892. május 21.

— **Egy kis statisztika.** Tizenbét és fél millió embert írtak össze az 1890. népszámlálás alkalmából Magyarországon.

E 17 és fél millióból 10 és fél millió róm. kath. vallású (mind egybe véve, Horvátországot is, — hanem azért Zelenka „püspök“ multkori nyilatkozatában mégis „nem róm. kath.

többségről" mert szólni), három és fél millió protestáns (szintén ide számítva a Horvátországi kevés protestánt és az Erdélyben lakó kevés unitáriust is, két és fél millió a görög keleti, (kerek számban szólván:) s 725 ezer a mőz. vallást honpolgárok száma, (kik közül magában a fővárosban 100 ezer zsidó lakik a 316 ezer róm. kath. mellett!)

Világosabban mutatnak e számok, ha százalék alakban tekintjük őket. — Ugyanis azt mondják, hogy

Magyarország összes lakosságának 62 százaléka róm. kath., 21% protestáns, 13% a g.-kel., 4% izr. vallású; vagy még rövidebben: az ország nagy többsége róm. katolikus, melylyel szemben a többi összes vallások ugyancsak nagy kisebbségben állanak.

Az uralkodó elv ma Európában: hogy a többség vezet: mit a többség akar, az történik.

Hogy van az már most, hogy nálunk e tekintélyes többség még sem nyomja le a mérleget? hogy a levegőben csügg száma, vagyonossága, szellemi nagy erőnek daczára? míg p. o. Németországon rövid 15 év alatt a kisebbségben levő kath. népség orvosolni tudta a rajta elkövetett sérelmeket; visszatette, szépen, parlamentáris uton, elkobzott jogait, évenként megtartja kath. nagygyűléseit, holott nálunk ilyesről beszélni sem szabad, mert nem időszerű, (úgy tartják); kath. kaszi nőkat alakítani . . . hazaellenes, retrográd valami, mely viszszaöklé né hazánkat a középkori sötétnek, rémesnek hirdetett századokba!

A szám megvan bőven, mint a statisztika mutatja, de a „szám itt se teszi meg," mutatja az eredmény. Míg ez a nagy szám csak oldott kéve lesz, addig azt az események szellője is ide-oda fogja szórni mindaddig, míg buzgalom, fejelem, gyakorlat össze nem szorítják azt s nem vezetik győzelemre a szétforgácsolt csapatokat nálunk is, mint Németországban vezetik folyvást.

Addig is azonban jó tudnunk, hogy hányan vagyunk legalább elgondolhatjuk, mire lennénk elegendők, képesek, ha hangyaszorgalommal, szívósággal látnánk kath. ügyeink, kötelmeink teljesítéséhez.

— **Orsz. kath. tanítói segélyalap központi bizottsága** f. é. aug. 27-én tartotta évi ülését a központi papnevelőintézet dísztermében. Az ülésen Márkus Gyula cz. püspök elnökölt. Jelen voltak továbbá: Begovesevich Róbert cz. püspök, egri kanonok, Mladoniczky Ignác győri kanonok, Dr. Tódor József erdélyi kanonok és országgy. képviselő, Kovalszky Kornél eperjesi kanonok, Medveezky Endre kassai kanonok, dr. Komlóssy Ferencz esztergom-egyházmegyei főtanfelügyelő, dr. Boromiszta Tibor apát-esperes, Danassy Antal egri igazgató-tanító, Székely Lajos békési tanító, Friedrich Tamás tanító. Mint vendégek jelen voltak: Venczel Antal papneveldei aligazgató, dr. Bundala Mihály spiritualis, dr. Robitsch Ferencz tan. felügyelő, Zelliger Vilmos lapszerkesztő, dr. Gyűrű. Ödön. stb.

Az ülést mélt. és ft. Márkus Gyula cz. püspök ur a következő gyakorlati hatású beszéddel nyitotta meg:

„Mélyen t. k. bizottság! Szerencsésnek s a legélénkebb örömtől áthatottnak érzem magamat, midőn a mélyen t. bizottságot emberbaráti működésének azon terén ismét tudvözölhetem, mely egyszersmind bölcseségének, buzgóságának s fáradhatlan kitarlásának oly sokszoros tanuja; de meg vagyok

győződve, hogy velem együtt sajnósan érzi a m. t. bizottság, hogy legjobb szándéku törekvéseink a segélyalap céljainak előmozdítására, ha nem is szenvednek hajótörést, de a remélt sikert korántsem eredményezik.

Tudva van a m. t. b. előtt, hogy örömmel ragadtam meg mindig az alkalmat, mely megengedi, hogy szavaimat a a m. t. bizottsághoz intézhessem, mindanyiszor oly tárgyra is kiterjeszkedni, mely ha nem is volt szoros összefüggésben segélyalapunkkal mint olyannal, de közel érdekelhette azokat, kiknek javára ezen segélyalap létesült. Törekedtem feltüntetni a szoros viszonyt egyház és iskola közt, az egyház anyai gondoskodását a gyöngye esemetékről, s tiszteletre méltó nevelőikről; a katolikus nevelés szükségességét, a hazafiságot mint keresztény erényt stb. de foglalkoztam a tanítók anyagi helyzetével is, a kongrua, nyugdíj, segélyalap, árvaház folyton gondoskodásom tárgyát képezték; s hinnen szabad volt, hogy buzditó szózatom a mélyen t. bizottság, ily tekintélyes testület jóakaratu helyeslése mellett világgá bocsátva, visszabangra talál a fásultabb szívekben is.

De fájdalom! Mi az eredmény? Az, hogy a magyarországi katolikus tanítók kétharmada ma sem tagja a segély-alapnak! Az, hogy a tanítók kétharmada mitemem gondol saját kartársaik, nejeik s gyermekeik, esetleg árváik sorsával.

Ily mondhatatlan apáthnával szemben serkenteni, buzditgatni nem más, mint oleum et operam perdidisse! S mire-hogy több szép alapon indult intézmény, a tanítók közönyén került zátonyra s az itt-ott mutatkozott sikert is, más faktorcák áldozatkészsége eredményezte, megérlelődött bennem a meggyőződés, hogy csupán a tanítók önkéntes adakozásából semmiféle intézmény gyarapodni nem fog; miért is legbensőbb meggyőződésből egy bár ridegnek látszó, de a tanítók javát ösztönén célzó indítványt vagyok bátor a mélyen tisztelt bizottság elé terjeszteni azon kérelemmel, hogy azt a gytlés végén tárgyalni s hozzájárulásunkkal támogatni méltóztassanak. Indítványom ime ez! „kéressék fel a umélt. püspöki kar, miszerint elhatározni s elrendelni méltóztatnék, hogy senki kántortanítói állomásra nem pályázhat, ki tagsági könyvecskével nem igazolja, hogy az országos kath. tanítók segély-alapjának rendes vagy pártoló tagja.“

Indokolja ezt a tanítók abszolút közönye; a segélyalap áldásos volta pedig parancsolólag követeli.

Ezzel a gytlést megnyitottnak nyilvánítom.“

A megnyitó beszédet a jelenlevők nagy érdeklődéssel hallgatták végig s zajos lelkesedéssel fogadták, melynek elhangzása után Danassy Antal egri igazgató-tanító mondott köszönetet ő méltóságának beszédeért s indítványozta, hogy az a jegyzőkönyvbe egész terjedelmében felvétsék, a mit a bizottság egyhangulag elfogadott.

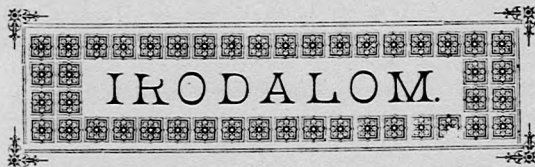
A jegyzőkönyv vezetésére egyhangulag felkérték dr. Komlóssy Ferenczet, az esztergomi egyházmegye főtanfelügyelőjét. Majd ezután a segélyalapot kezelő egri főkáptalan jelentését olvasták fel, melynek főbb adatai szerint a segélyalap az 1891. év végén 71.132 frt 1890-ben volt 70.979 frt és 56 kr, szaporodás tehát 153 frt. Az árvaház alapja 1890-ben 6328 frt, 1891-ben 8245 frt 45 kr, szaporodás tehát 1617 frt 42 kr. A felosztás alá eső összeg a jelen évre 5269 frt 66 kr. Ebből esik ösztöndíjakra 2107 frt 66 kr, segélyezésekre és gyámpénzre 2635 frt 10 kr, az árvaházra 527 frt 2 kr.

Erre következett az elnök jelentése a múlt évi bizottsági ülésen kiutalványozott ösztöndíjak kezeléséről, mely szerint a múlt évben volt negyvenegy ösztöndíj összesen, egy 100 frtos és 40, 50 frtos. Ezek közül azonban hatan nem vették fel az ösztöndíjat s így 300 frt visszamaradt. Ösztöndíjért ez idén 15 egyházmegyéből 37 tanító folyamodott, többen folyamodtak az egyházmegyén kívül is, ami azonban az alapszabályok szerint figyelembe vehető nem volt. Ösztöndíjakra utalványozható az idén 2100 frt, ebből a fenálló ösztöndíjakra esik 1450 frt, marad tehát új ösztöndíjakra 650 frt. Ebből 13 ösztöndíj alakított 60 frttal, mely a következőknek adományoztatott: Szöllősy Géza II. év. képezdész Esztergom egyh. m., Barbarik Antal III. év. képezdész egri egyh. m., Knüller Ferenc III. év. képezdész kalocsai egyh. m., Murgass Kálmán II. gymn. tanuló beszterce egyh. m., Kelecsényi Matild I. évi képezdész nyitrai egyh. m., Somogyi Marcell orvostanhallgató pécsi egyh. m., Jakab Béla V. gymn. tanuló pécsi egyh. m., Erdélyi Margit II. évi képezdész szat. mári egyh. m., Jendrassák József V. gymn. tanuló Szepes m., Szokoly Vilma II. évi képezdész szombathelyi egyh. m., Kiss Kálmán kereskedelmi tengerészeti akadémia hallgató szombathelyi egyh. m., Kovács Gábor III. évi képezdész erdélyi egyh. m., Juhász István V. gymn. tanuló nagyváradai egyh. m.

Segélyekre és gyámpénzekre kiosztható összesen az idén 2635 frt 10 kr, ehhez hozzájárul az elnöknel 20 frt, s így kiosztható az idén 2655 frt 10 kr. Segélyért 148-an folyamodtak az egyházmegyék után. Többen közülük egyenesen az elnökhöz folyamodtak, s így folyamodványuk tekintetbe vehető nem volt. A 2650 forint kiosztatott 115 folyamodónak 23 forintjával. A múlt évi ösztöndíjakból föl nem vett ventt 300 forint pedig az elnök rendelkezésére bocsátottot renkívüli segélyekre az év folyamán.

A rendes ügyek elvégzése után üdvözlő táviratot küldött a gyűlés Vaszary Kolos hereceprimás ö főtémletőségának főpásztori áldását kérve a bizottság működésére. Majd tárgyalás alá vették az indítványok során elnök ö méltóságának bevezető beszédében előterjesztett indítványát, melyet a bizottság egyhangu lelkesedéssel határozat erejére emelt.

Az ülés végén dr. Boromissa István mondott a bizottság nevében köszönetet Márkus Gyula püspök urnak az ülés vezetéseért és elnöki buzgó fáradozásaiért. Mire az ülés véget ért.

* **Megjelentés kapható:** *Kis földrajz* vidéki római katolikus népiskolák számára. Irta Kovács Pál, ára — 16 kr. Minden elkelt példány után 1 kr. a kath. tanítói alapnak adatik.

Elemi földrajz I. rész Hat osztályú róm. kath. népiskolák III. és IV. osztálya számára. Irta Kovács Pál. Számos képpel, kemény kötésben ára — 25 kr. Nagyméltósági Lönhart Ferenc erdélyi püspök 3584. sz. alatt kelt rendeletével róm. kath. népiskolák használatára engedélyezve.

Minden példány után 1 kr. a kath. tanítói alapnak adatik.

Elemi földrajz II. rész. A róm. kath. népiskolák V. és VI. osztálya számára. Irta Kovács Pál. 64 képpel, kemény kötésben ára — 32.

Minden elkelt példány után 1 kr. a kath. tanítói alapnak adatik. Nagyméltósági Lönhart Ferenc, erdélyi püspök 3584. sz. alatt kelt rendeletével róm. kath. népiskolák használatára engedélyezve. Szerző előszavában e könyvecskéről következőképpen nyilatkozik: Szívesen engedtem kiadóm fölszólításának egy népiskolai földrajz szerkesztése iránt, mely szelleménél fogva első sorban kath. iskolák igényeire volna tekintettel. Tettem azt örömeztőbb, mert tudvalevő, hogy dacára e szakbeli nagy irodalmunknak még sem létezik földrajzunk, mely a 6 osztály kath. népiskola tantervéhez volna alkalmazva; de azért is, mert a kiadó ígérte, miszerint részéről nem fog nagy költségektől visszariadni, hogy a szemléltetést sok és díszes képpel segítse elő; végre pedig mert a könyv jövedelmével jótékony cél is van összekötve, a mennyiben a tiszta haszon egyrésze hozzá fog járulni a kath. tanítói alap gyarapításához. Könyvem barátságos megegyezés folytán s kiadóm kívánságára Gáspár Ignác szövegére támaszkodik, a nélkül azonban, hogy ez korlátozott volna megtenni mindama változásokat, melyeket a tanterv és a kath. iskola jellege igényelnek. És így azon kedves reménnyel bocsátom könyvem t. kartársaim rendelkezésére, hogy az meg fogja nyerni egy a Méltóságos és fötiszt. iskolai föfelügyelők kegyes ajánlatát, mint t. kartársaim szíves fogadtatását. Iskoláinknak hasznavehető kézikönyvet nyújtani, ezt óhajja első sorban dolgoztatával
a Szerző.

— **Bucusok könyve**, czímmel egy új ájtatossági könyv jelent meg a Szűz Mária kegyhelyeire zárandoklók részére. Összeírta egy plebános. A szépen összeállított mű csinos félvászonkötésben igen olcsó áron, 35 krajczárért kapható, a mely összeghez még az 5 krajczárnyi kereszkötési bélyeg csatolandó. Kapható Wajdits Nándornál, a „Szent-Család“ kath. könyv- és műkereskedésében, Budapesten, Üllői ut. 21. szám.

— **Knor Alajos „Önüggyvédje“** Ötödik teljesen átdolgozott és javított kiadásban jelenik meg ifj. Nagel Ottó könyvkereskedő kiadásában Budapest, Muzeum-körut a Nemzeti színház bérházában. Az első füzetben melynek ára 30 kr. a szerző, a közjogi részt kezdi ismertetni; nevezetesen a törvényhozó hatalmat, a förendikar szervezetét, közli a förendiházi tagságra jogosított családok névsorát: a képviselő választás szabályait, a választói jogosultságot megalapító törvényes intézkedéseket; ismerteti a képviselőház szervezetét a törvények kihirdetésének módját és a delegatiók szervezetét és tárgyalásának módját. Ezután áttért a végrehajtó hatalom kezelésének ismertetésére; meghatározza a végrehajtó hatalom fogalmát, megnevezi az ennek gyakorlatára hivatott közegeket; ismerteti az m. kir. ministerium teendőit, az egyes ministerek jogait és kötelezségeit, a ministerium szervezetét is különösen minden egyes ministeriumok ügybeosztását, és ügyosztályainak ügykörét, az államszámvevőség hatáskörét és a közös kormányhatóságokat, a közös külügyministerium és pénzügyministerium ügykörét. Az egész mű tartalma tekintetében utalunk a részletes ismertetést tartalmazó előfizetési felhívásra és eme mindenekre hasznos munkát ajánljuk a t. cz. olvasó közönség figyelmébe és pártfogásába.

NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Lukács Béla.** Gyulafehérvár város képviselő testülete igen szép jelét adta szeptember 7-én azon méltó és egyhangu elhatározásával, melylyel Lukács Béla kereskedelmi ministert diszpolgárrá választotta, a polgári kitüntetésnek. Lukács Béla városunkat számos éven át mint országgyűlési képviselő képviselte. Munkássága nem egy esetben áldásos volt, s ha nevéhez és személyéhez e város minden polgára minden időben kiváló szeretettel viseltette. — ezt következetesen tette azért, mert mint képviselőjét folyton tisztelte, szerette. Ezen tényével szorosabban kívánta magához esatolni, diszpolgárává választotta, minden utógondolat nélkül létesítette régi ohajtását. Mert tudva van az, hogy a midőn a közbizalom Lukács Bélát az államvasutak élére állította, midőn ő képviselői állásáról hivatala miatt lemondani kénytelenítették; a város polgársága azon reményben vette tudomásul a lemondást, hogy azon esetre, ha újból oly helyzetbe jön, miszerint a képviselői állást elfogadhatja, Gyulafehérvár városa reflectál rá. Hogy később mint államtitkár, e várost mint választó kerületet nem képviselte, azt mi a politikai viszonyok átalakulásának tulajdonítjuk s különösen annak, hogy Marosvásárhely I kerületével magasabb érdeknek tett szolgálatot: de mindazon által, hogy jelenleg a város képviselőjének meg nem nyerhette, e város polgársága minden időben és mindig a legnagyobb rokonszenvvel viseltetik iránta. Ezen ténye is ebből származott, és hogy ez nem egyesek, hanem az összes polgárság ohajtása volt, tanusítja az, miként egyhangu, ugyszólva közfelkiáltással tette. Mi részünkről is őszinte tisztelettel esatlakozunk a képviselő testület e szavazatához, megválasztásához, mert tudjuk, hogy a polgári kitüntetések e legnagyobika méltóbban mint jelen esetben alkalmazható nem volt.

— **Tuczy János** főgymn. r. tanár a sátorolja-új helyi kir. kath. főgymnasiumhoz neveztetett ki tanárnak Fogadjátávózk kollegánk ez uton is őszinte tiszteletünk és szeretetünk kifejezését.

— **Karácsonyi József** k. szentléleki káplán f. hó 7-én középisk. hittanári vizgát tett. Őszintén gratulálunk.

— **Tisza Kálmán** jubileumával nem törődneük semmit, bisz' a napilapok eléggé megfésülték, hacsak a fanatikus örjögésében határ nem ismerő hirhedt „Protestáns Közöny“ nem kényszerítene arra. Ezen kálvinista moslékos bizlalda megemlékezve az „oly országos hirű emberről,“ „egyházának oly oszlopos férfiról,“ „a mai Magyarországnak interkonfeszszionális szerencsétlenségében valóságos gondviselészerrű férfiról“ stb. egyuttal oly állatias dühvel ront Egyházunknak hogy szégyeljük — iró szempontból — azon fürmedvényeket t. olvasóinknak feltálatni. „Rabuliztika, rabzolgaság, éjszaka, bilincsek, önkény, dölyfös vakság, Schlauzok, Vaszariak és Zichy Nándorok a sárga földig alázva Tisza Kálmán nagyságával szemben“ stb. stb. felelesztve pisz-

kos és undort gerjesztő frázisokkal váltakoznak benne. No de egy vigasztal minket. Az, hogy ezen gombákat Szász Gerő messziről utálatos szagot terjesztő posványokban bolygó észjárása produkálta. Őt pedig íemesak minden katolikus ember, de még a becsületesen gondolkozni tudó kálvinista is teljesen megérettnék tartja a — Lipóttmezőre.

— **619 ezer 320 kivándorló.** Most jelent meg Amerikában a hivatalos jelentés az 1891—92-iki bevándorlásokról. Eszerint 619 ezer 320 európai bevándorlóval szaporodott ez idő alatt Amerika népeisége. 1890—91-ben 555.496 volt csak a bevándorlottak száma. Nemzetek szerint az 1891—92-diki bevándorlók így osztlak meg: Legtöbben voltak a németek illetve németországiak: 130.622-en, azután az oroszok, illetőleg oroszországiak 85.259-en; irek 55.381-en, olaszok 60.944-en, angolok 60.182-en; — magyarok 37.301-en (1890/91-ben 28.366-an); osztrákok 34.368-an; lengyelek 33.160-an; csehek 8.496-an.

— **Pályázat.** Gyergyó-Ujfaluban a segéd-kántortanítói állásra pályázat hirdettetik. Jövedelem: 1. kepéből 60 kalangya roz és ugyanannyi zab. 2. Oszporából 30 frt. 3. 40 terű kemény tűzifa. 4.) Stola és ájt. szentmise alapítványi osztlak 30 frt. 5.) a templom pénztárából 96 frt utólagos havi részletekben fizetve. 6.) Külön udvaron 2 szoba és konyhából álló tisztességes szállás. — Kötelesség: Az önálló tanításon és segédkántori teendőkhöz kivül, sekrestyesség és a templom tisztán tartása. Pályázati határidő Szeptember hó 25-éig bezárólag, mely alatt a kellőleg felszerelt folyamodványok alattirhoz beküldendők. Személyes megjelenés előnyvel jár. Gyóujfaluban, 1892 Augusztus 28-án. Molnár János, plebános, isk. széki elnök.

— **Pályázat.** Az egestői róm. kath. kántortanítói állomás Bence Józsefnek Túrbe lett kinevezése folytán üresedésbe jöven, erre ezennel pályázat hirdettetik: Javaldalmát képezik. 1. Két szobából álló szép új lakás, kamra, konyha, pincze, gazdasági épületek, s egy 800 □ ölből álló veteményes kert. 2. 15 kalangya ős, 15 véka csős és 15 véka szemes törökbuza. 3. A Nagyméltóságú Püspök Úrtól évi segély 50 frt. 4. Mises alapítványokból 31 frt 80 kr. 5. A mágtárból 3 frt. 15 kr. mely minden évben szaporodik. 6. Stólából 15 frt. 7. 5 hold szántó, 1 hold legelő, 1 hold kaszáló, 8. A Kelemenelki udvartól 15 frt és 15 véka szemes gabona, a többi filiákból mintegy 30 véka csős törökbuza. 9. egy öl száraz tűzifa s 4—5 szekér ág az erdőből. 10. Tandíjhól 20 véka szemes törökbuza. Pályázni kívánók tanképesítő oklevéllel, erkölcsi és szolgálati bizonyítványval felszerelt folyamodványait f. é. Szeptember 30-ig alólrít elkészí hivatához küldjék vagy személyesen nyujtsák be. Egestő, 1892 Szeptember 5-én. Szántó Viktor, lelkész.

— **Pályázat.** A maros-portusi róm. kath. kincstári kántortanítói állomásra pályázat hirdettetik. Fizetés: 300 forint, templomi orgonálásért 21 frt. Lakás kényelmes, nagy veteményes kerttel. Pályázók a nagyméltóságú m. kir. Pénzügyminiszter Urhoz címzett, kellően felszerelt folyamodványukat az erdélyi Püspök Úr Ó Excellenciájához szeptember hó 20-ig terjeszszék be. A püspöki hivatal.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL AGOST.

Szerkesztőtársak: BALINTH GYÖRGY, Dr. CSERNI BELA, FEJÉR GERŐ, FORSTER JANOS.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárrt.